

NAPREJ

Glasilo Socialistične stranke Jugoslavije.

Letnik IV., šte. 33.
Četrtna številka „NAPREJA“
izhaja kot tednik

LJUDSKI GLAS

Glasilo Kmetško-delavske zveze.

Stane letno 28 80 Din, mesečno 2 40 Din.

Izhaja razen ponedeljka in dneva po prazniku vsak dan.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6-I.

Naslov za dopise: Ljubljana pošt. pred. 168. Tel. int. št. 312. Ček. rač. št. 11.959.

Stane mesečno 10 Din, za inozemstvo 20 Din. Oglasi: prostor 1 × 55 mm 80 p.

Dopise frankirajte in podpisujte, sicer se ne priobčijo. Rokopisi se ne vračajo.

Reklamacije za list so poštne proste.

Vrhovna uprava.

(Govor posl. dr. sodr. Etbina Kristana v specialni debati o proračunu dne 17. julija.)

Gospodje, pravzaprav ne vem, če ne bi bilo bolje, da bi se govorniki sporazumeli in privatno povedali stenogram to, kar mislijo reči, da bi si tudi tisti gospodje poslanci, ki se žrtvujejo s svojo navzočnostjo, mogli prihraniti trud in da se gospodu predsedniku ne bi bilo treba mučiti. (Veselost.)

Gospodje, govorilo se je tukaj o varčevanju že v generalni debati in tudi sedaj v specialni razpravi, tako da pravzaprav ne bi bilo treba še meni zagosti pesem o varčevanju, tem manj, ker mislim, da je vse relativno, kakor me je zadnjič lepo poučil naš relativni gospod poročevalec, in da je na ta način tudi varčevanje precej relatičen pojem. Mislim, da se lahko vrši varčevanje, ki je potrebno in koristno, poznamo pa tudi varčevanje, ki le izgleda kakor varčljivost, pa v resnici lahko povzroča večjo zapravljenost, kakor razumno izdajanje. Toda, gospodje, v tem oddelku proračuna se mi vse zdi, da se ni kaj prida varčevalo, vsaj na eni strani ne.

Prvo poglavje vrhovne uprave — kako visoko to doni! — obsega oddelek o kralju, o kroni. Gospodje, jaz račelo ma ne morem glasovati za proračun in za oddelek proračuna, ki je zgrajen na sistemu monarhije. Dva glavna razloga, gospodje, imam, da se ne morem strinjati z idejo monarhije. Eden je splošno

političen, drugi pa je specialen razlog naše stranke.

Proti monarhizmu.

Jaz sem socialist. Jaz verujem v socializem. Mislim, da je edino socializem sposoben rešiti družbo. (Medklic: Nič drugega ne?) Nič drugega ne. Če bi mogel verjeti v kaj drugega, ne bi bil socialist. Ker verujem, da je le socializem sposoben ustvariti gospodarski sistem pravice in pravičnosti, in ker mislim, da je le na podlagi gospodarske in socialne pravičnosti mogoča tudi politična pravičnost, ne morem verjeti v noben drug socialen sistem, kot v tistega, ki je obsežen v socializmu, in sicer v znanstvenem socializmu, ki se ne sme zamejati z vsakovrstnimi eksperimenti, naj se prikazujejo pod kakršnimikoli imeni.

Sistem socializma se že zaradi tega ne more realizirati v monarhiji, ker predstavlja monarhija sama socialno, gospodarsko in politično neenakost prvega reda. (Valerijan Pribečević: Branting glasuje za proračun.) Branting, gospod Valerijan, če je že treba, da hodimo na Švedsko, sprejema dolžnost, če mu da narod tako večino, ki mu nalaga dolžnost vladanja. Toda če greva ta hip telegrafirati Brantingu in vprašati, ali je za monarhijo ali za republiko, sem popolnoma prepričan, da dobite od njega enak odgovor, kakor od mene.

Monarhija je zlo na znotraj...

Gospodje, monarhija je škodljiva — ne zaradi vladarjeve osebe. Vladar je

lahko najidealnejši človek. Lahko je, seveda pa ni treba, da bi bil. Zakaj priznali mi boste, da nam je zgodovina dala dovolj zgledov slabih in zelo škodljivih vladarjev. In zdi se mi, da ni treba hoditi daleč, zakaj če prelistate zgodovino same Srbije, vidite, da najdete tudi v tej zgodovini lahko zgleda zelo različnih vladarjev, vladarjev, o katerih je narod imel zelo različne sodbe in s katerimi je zelo različno postopal. Priznavam pa, da je tudi zelo idealen človek lahko monarh, le da nimamo nobene garancije za to, da bo res dober. Te garancije nimamo niti po zakonu dedičnosti, ker je tudi to znano, da so zelo dobri očetje že imeli slabe sinove in včasih še slabše vnuke. Nikakršne garancije torej ni za to. (Medklic: Zakon dedičnosti.) Zakon dedičnosti je tukaj malo čuden. Včasih se je govorilo, da jabolko ne pade daleč od debla. Toda precej čudno je, da so večinoma najgenijalnejši ljudje imeli zelo neznačajne sinove. In še dobro je, če so le neznačajni, če niso še kaj veliko slabšega.

Toda gospodje, ni le kraljeva osebnost tisto, kar je lahko zlo v monarhiji, zakaj kakor sem dejal, bi bila osebnost lahko tudi dobra; toda ves sistem, ki je v monarhiji neizogiben, sistem, ki se začne kot majhna kača, ampak se mora razvijati do vse večjih dimenzij, sistem, ki je nastal v vsaki monarhični deželi in se je v vsaki monarhični deželi razvil do skrajnih meja, sistem, ki se sploh ne more preprečiti tam, kjer je monarhija, sistem, ki obsega osebno politiko, sistem, ki obsega ustvarjanje dvorskih klik in kamaril, sistem, ki zahteva, da se ne

Trboveljska „Svoboda“.

Delaske kulturne organ. imajo brez dvoma orgomen pomen. Žalibog, da se naš proletarijat še vse pre malo zanima za te institucije, zakaj ni mu še prišlo v meso in kri to, da je izobrazba ravnotako potrebna njegovi duši kakor kruh telesu. Pravi socialist, ki trdno veruje v svojo boljšo bodočnost, bo veroval tudi v ta izrek.

Da se naš proletarijat še pre malo zanima za svoje kulturne organizacije, je krivo temu dvojno; prvič je kriv sam temu, drugič pa so kulturne organizacije same krive — ker pre malo — ali pa napačno delujejo.

„Svoboda“ je pri nas edina delavska kulturna organizacija, ki v splošnem res deluje na to, da poda delavstvu potrebno izobrazbo. V splošnem samo! Veliko podružnic res deluje z vso pridnostjo. Veliko pa je tudi takih, ki ne delujejo tako, kakor bi bilo treba. Predvsem manjka pri mnogih one velike ideje — za katero stremiti svetovni proletarijat — socializma.

Del. kul. org., ki ne temelji na socializmu je pomankljiva. Kaj pomaga za nas delavce vsa izobrazba, če pa ne najdemo v nji tistega, po katerem krepimo. Ne mislim s tem, da bi se v „Svobodi“ bil strankarski boj. Ne! Temveč socializem naj se pridiga, da bo naš naraščaj res prežet s to vero, ki je edino zveličajna vera proletariata. Na kakšen način naj se to vrši, bom razpravljaj prihodnjič. Danes naj omenim samo trboveljsko „Svobodo“, ki je kot podružnica ena izmed najbolj delavnih. Z veseljem gledam to organizacijo, ki dela z vso vnemo — se zaveda velikega pomena izobrazbe — in socializma. Zato je njeno delo rodilo že obilo lepega sadu. Naj omenim samo prireditve, ki jih je priredila od 25. 9. 1921. do 15. 7. 1922.:

Igre:

1. »Ne vdajmo se« in »Prepirljiva soseda.«
2. Finžgar: »Naša kri.«
3. Dolinar: »Cigani.«
4. Miklavžev večer in Tončkove sanje.

5. Cankar: »Kralj na Betainovi.«

6. Finžgar: »Razvalina življenja.«

7. Cankar: »Kralj na Betainovi.«

8. Finžgar: »Razvalina življenja.«

9. Novačan: »Veleja.«

10. Buchbinder: »On in njegova sestra.«

11. Cankar: »Hlapci« (s proslavo 1. maja).

12. Gangl: »Sin.«

13. Gangl: »Sin« (v Hrastniku).

14. Gangl: »Sin« (v Šoštanjju).

Predavanja:

1. Tone Selškar: »Pomen izobrazbe.«

2. Tone Selškar: »Razvoj zemlje.«

3. Tone Selškar: »Izvor in nastanek človeka.«

4. Tone Selškar: »Telesni in duševni razvoj pračloveka.«

5. Tone Selškar: »Sovjetska Rusija« (dvakrat).

6. Angelo Cerkyenik: »O alkoholizmu s posebnim ozirom na socialistično svetovno naziranje.«

jemlje v obzir le vladarjevo mišljenje, ampak tudi mišljenje cele družbe oseb, ki so v zvezi z dvorom in z vladarjem, sistemi, ki korumpira vsako politiko in ki privede prej ali slej vsako monarhično deželo do propada. Gospodje, začetek tega sistema se opaža že v tej deželi, in sicer v znatni meri. Tudi tukaj imamo že nekaj, kar bi se približno lahko imenovalo kamarila, in sicer imamo to v civilni obleki in v vojaški uniformi. Posledica tega je, da se v deželi vodita dve različni politiki, ena uradna, druga neoficijska, ki lahko prideta do spopada, ali pa se mora uradna politika enostavno podrediti oni drugi, ki se dela v senci samega dvora in dvorskih osebnosti. Da se je to tudi pri nas začelo razvijati, je dokazalo nekoliko dogodkov, zlasti iz zadnjega časa, ki so vam vsem znani, pa mi zaradi tega ni treba naštevati posameznih slučajev.

Gospodje, če bi od tega imela škodo le kakšna majhna skupina ljudi, bi se to še nekako moglo prenašati; toda resnično škodo od tega ima vsa dežela, in sicer ne le trenutno škodo, ampak iz tega se porajajo nevarnosti, ki groze vsej deželi in napravljajo bodočnost nejasno in megleno. Politika v monarhični deželi, v kateri ni vladar le reprezentativna figura in nič drugega ne — take monarhije so le na papirju in jaz ne verujem v to prosto reprezentacijo, ne verujem vanjo niti v Angliji, ker so tudi tam nekatere kronske institucije, po katerih vpliva vladar na politiko dežele, in ni res, da bi bila Anglija čisto konstitucionalna monarhija, v kateri vladar samo reprezentira, temveč se gode tudi tam zlorabe, in sicer velike zlorabe — politika v taki deželi ne more trajno biti politika naroda.

Gospodje, jaz torej enostavno ne verujem v monarhijo, v kateri vladar le stoji na nekakšnem nebu, odkoder se včasih pokaže narodu, sicer pa da ne vpliva na politiko. Tega ni. In če ne vpliva vladar sam, se najde soproga: tu so principi, tu so vsakovrstni bratanci in sestrične, ki hočejo kaj veljati, in sicer ne le s svojimi naslovi in s svojim sijajem, ampak ki hočejo reprezentirati neko silo.

In na zunaj

Tudi pri nas se že pojavljajo nekakšni principi, o katerih nismo prej nič vedeli. (Medklici: Kakšni principi so to?)

Umetniški večeri:

1. »Umetniški večer«: Anton Podbevšek, Tone Seliskar, Štefanija Ravnikar.

2. »Umetniški večer«: Seliskar, Podbevšek, Čerkvenik, Ravnikarjeva.

3. »Umetniški večer«: Podbevšek.

23 prireditve! Lepo število je to — in gotovo plodonosno. Poleg tega se goji z veliko ljubeznijo socializem.

»Svoboda« v Trbovljah nima veliko članov. Toda tisti, ki so, so pridni in delavni. Naj druge podružnice posnemajo Trbovlje.

Tudi knjižnica dobro funkcionira. Z nabavo telovadnega orodja pa se bo tudi telovadba lepo razvila.

Razveseljivo je še, da je bilo le malo prireditev z alkoholom. Nadalje se bo tudi to opustilo, zakaj kulturna organizacija ne sme imeti nobenega opravka s tem velikim sovražnikom proletariata.

Le tako naprej, dragi trboveljski »Svobodaši«!

T. S.

Evo: tu je na primer nekakšen princ Pavle; vsak čas lahko čitamo: Njegova visokost knez, njegova visokost princ in kaj vem kaj. Tako se to lepo razvija. Stopili smo v nekakšne sorodne odnose z neko drugo državo, in le pazite, kako lepo se bo tudi to dalje razvijalo. Ie zaradi tega, ker imamo take odnose, naj bi bil sedaj zaljubljen v Romunijo in v romunsko politiko in moral bi smatrati to politiko za dobro. (Dr. Slavko Ščerov: Tega še ni.) (Romunski kralj je bil Hohenzollern, pa je vodil boj proti Hohenzollernom.) Vodil je boj proti Hohenzollernom; ker je vedel, da ni smel drugače, ker je moral računati s tistimi, ki so bili bliže. (Minister Svetozar Pribičević: Karol ni tako delal).

Meni ne gre za to, kako je postopal v času vojn, ampak za to, da prihaja politika v naši deželi v odvisnost od politike druge dežele. (Minister S. Pribičević: Bog obvaruj! Tako to ni!) Gospod minister, vedno je bilo tako. Romunska dinastija je na pol postala naša dinastija. In ker jo moram sedaj posebno spoštovati, naj imam tudi nekakšne posebne občutke za romunsko politiko, dasi mi 90% vsega, kar obstaja v Romuniji in kar se tam godi, niti najmanj ne ugaja. Tako se oni že zanašajo na nas, da so vsi klubi v parlamentu polni nekakšnih zelenih brošur, s katerimi se nam dokazuje, kako baje Besarabija pripada Romuniji, in trdno verjamejo, da smo jim nekako zavezani, da nastopimo v interesu Romunije eventualno tudi proti Rusiji. (Medklici: Če tako mislijo, se kruto varajo. — Drug medklici: To je le agitacija.) Pravico agitirati ima vsak, zoper to nimam nič. Konstatiram le, da se na tak način ustvarjajo vezi, ki ne soglašajo z občutki naroda samega. (Milan Pribičević: Tega ne veste.) Ej, ne vem! Vedno se vi pozivate na narod v vseh rečeh, ki so vam po volji, pa se hudo motite. Tudi z ozirom na monarhijo se pozivate na narod, češ narod hoče monarhijo. Vraga hoče narod monarhijo! Le pogledite svojo zgodovino, pa izračunajte križe, ki jih je treba napraviti poleg vladarskih imen in ki jih je narod povzročil, pa imate odgovor, kako hoče in zahteva narod monarhijo. (Milan Pribičević: Naš kmet ni ubil nobenega kralja. — Medklici: Ubijali so gospodje.)

Da, gospod Pribičević, tudi to je lep izum. Kadar store »gospodje« kaj, kar vam postane neprijetno, česar ne mara-

te zagovarjati, so to storili gospodje; sicer pa sploh ne priznate gospode, ampak nam prihajate in pripovedujete, kako da pri nas sploh ni gospode, češ pri nas je vse izšlo iz opankov, tudi kralj. »Gospodje, tudi jaz sem kmet, ali vsaj kmet-ski sin; nisem gosposki otrok! — to je, kar se vsak čas lahko sliši. Tudi Vas, gospod Pribičević, sem že slišal, ko ste tako govorili. Toda nikar ne napravljajte dveh različnih pravil, kjer velja eno. (Glas iz centra: Kmetje hočejo kralja...) Tisti, ki hočejo kralja, ga hočejo dotlej, dokler upajo, da bodo kaj imeli od njega. (Medklici.) Nikar mi ne dopovedujte, da je prav kmet na tak način idealističen. Tudi njega ni Bog zmesil iz kakšnega posebnega testa: človek je, kakor drugi, ljudje pa so v prvi vrsti egoisti, in dejal bi, da je kmet prvi egoist, ker je bil prvi, ki si je ustvaril posest, in zato mu je to najbolj v krvi.

Monarhizem ubija demokratizem.

No, gospodje, ne vodi me le ta razlog, ampak jaz imam še poseben razlog, da se ne morem sprijazniti z monarhijo, in sicer, kakor sem že dejal, zaradi tega ne, ker se ne morejo ideali socializma uresničiti v nobeni drugi politični organizaciji, kakor v najčistejši in najpopolnejši demokraciji; demokracija pa zahteva enake pravice in enake pogoje za vse — to, kar se navadno imenuje enakost, da, si pravzaprav ni enakost, ker vsi vemo, da absolutne enakosti ni. Potrebne pa so enake pravice in enaki pogoji za vse. Teh enakih pogojev pa ni, če priznavate gotovi obitelji a priori privilegiran položaj in jo zavarujete za vse slučaje, dočim si mora drug del naroda sam ustvarjati pozicije in možnosti za življenje s svojim delom in trudom. Socializem more obstajati le tam, kjer so socialne, gospodarske in politične razmere urejene po vseh zahtevah demokracije. In zaradi tega, gospodje, je eden glavnih predpogojev za realizacijo socializma politična demokracija, ki izključuje monarhijo. Demokracija sama na sebi še ni socializem, ali eden tistih bistvenih pogojev je, brez katerih ne more socializem stopiti v življenje.

Potreba varčevanja.

Toda, gospodje, ne le da je monarhija sama na sebi institucija, za katero ne morem glasovati, ampak če pogledate izdatke za dvor, osebne izdatke, pa

Program proletarske revolucije.

Od svetovne vojne do danes si je delavstvo pridobilo mnogo novih izkušenj. Temeljni pojmi socializma, ki so nastajali iz izkušenj devetnajstega stoletja, so na podlagi izkušenj vojnega časa in na podlagi ruske ter srednjeevropske revolucije potrebni marsikateri dopolnitve in marsikateri popravka. Takozvana kriza socializma ni nič drugega kakor potrebna prilagoditev socializma novim gospodarskim in političnim razmeram, ki so izšle iz svetovne vojne; ta prilagoditev pa se more izvršiti le z notranjimi boji v delavskem gibanju in je zagadatelj zelo neprijetna. Prilagoditi se mora socializem izkušnjam, ki si jih je pridobilo delavstvo v času, ko so te nove razmere nastajale, z nepopolnimi žrtvami. Marksistični pisatelji so se bavili dosedaj samo s poedinimi novimi problemi delavskega gibanja. Prvi poizkus, nove naloge, ki jih sedanjí novi

položaj celega sveta stavlja delavstvu, natančno in v njihovi vzajemni medsebojnosti predstavljati, sistematično odgovoriti na vprašanje, kako da moramo izpolnjevati in popravljati svoje programatične in temeljne nazore v sedanjem novem svetu, tak poizkus je Karla Kautskega, v zalogi Dietza v Stuttgartu izdana knjiga: »Proletarska revolucija in njen program.«

Marks in Engels sta nas učila, da vstvarja kapitalizem sam predpogoje za svoj pogin. Ker kapitalistični razvoj kapitala združuje in delo v kapitalističnih velepodjetjih pretvarja v delničarske družbe, ustvarja sam organizatorične predpogoje za prehod k socialističnemu načinu pridobivanja. Ker kapitalistični razvoj število proletarcev povečuje, ker neprestano krepi njihovo moč in jih neprenehoma sili k uporabi proti kapitalističnemu gospodstvu, ustvarja sam ono silo, ki bo izvajala prehod k socialističnemu družabnemu redu. Toda na kak način se bo vsled kapitalističnega razvoja pripravljeni prehod od kapitalistične-

Politika vlade in socialisti.

(Govor poslanca sodr. Etbina Kristana v generalni debati o proračunu v Narodni skupščini dne 5. julija.)

(Dalje.)

Vlada policije.

Zadnjič, gospodje, sem dejal, da se ni za delavstvo, za delavce nič pozitivnega storilo. V naši deželi se preganja delavstvo na vse mogoče načine. (Medklic: Kaj pa zakon za zaščito delavcev?) O tem zakonu sem že govoril in ne maram več govoriti o njem. Po mojem mišljenju je to pohabljen zakon in jaz ne morem priznati, da bi bil dober. Pa tudi če bil ta zakon boljši, imate vi tukaj policijo, kateri se je posrečilo napraviti iz te dežele pravo policijsko državo. Gospodje, nikdar nisem zavedno pretiraval, in če pravim danes, da se naše delavske organizacije in naši delavci iz političnih razlogov preganjajo, je to resnica, za katero bi vam iz našega kluba lahko prinesel neštete dokumente kot dokaze. Zakon o zaščiti države je postal enostavno zakon za preganjanje vseh elementov, ki niso policiji všeč. (Medklic: Ta zakon se ne izvršuje). Kako da se ne izvršuje, ko ni, odkar je bil ta zakon sprejet, enega kraja v državi, kjer ne bi bili delavci preganjani in izganjani iz posameznih občin pod pretvezo, da so komunisti. (Medklic: Kdo je obsojen?) In če niso obsojeni, je to še hujše, ker to dokazuje, da jih preganja policija in da se ne postopa sodnijsko, kakor zahteva zakon.

Kakšni kričeči slučaji so bili v Vojvodini! Občinski kmet, ki ni po volji nekemu detektivu, se razglasi za komunisto, dasi ni nikdar imel zveze z njimi. Drugim ljudem se godi isto. Delavec izgubi pri tem delo, izganja se in prihaja v največjo nesrečo, ker je detektiv ali kakšen okrajni paša tako veliki gospod, da stoji nad zakonom. — Nekje pride do štrajka. Namesto da bi oblast ostala vsaj nevtralna, če že ne ščiti pravice, ki je na strani delavcev, nastopa proti delavcem in protežira kapitalista, in pogosto ma kapitalista, ki vam ni nacionalno nikakor tako blizu, kakor bi vam morali biti delavci. Oblast razglasi stavkarje enostavno za komuniste, in to je dovolj, da jih lahko preganja.

Batinaši.

Gospodje, tudi batinaši še vedno eksistirajo. Ne le policisti, ne le žandarji,

nič drugega, kakor naslov, ki pa ni imel nikakršnega posebnega značenja. Gospodje, danes to ni več resnično. Danes imamo tukaj dvor, ki hoče kopirati druge evropske in azijske dvore. Danes ta kralj ni več iz naroda, ampak vzvišen nad narodom in nedostopen narodu. Danes dovajate, gospodje, z zapada in vzhoda vse, kar bi bilo potrebno, da še poveča to separacijo in da napravi iz vladarja nekakšno božanstvo. Tukaj vpeljuje španski ceremoniel. (Medklic: To je le fraza.) To ni le fraza, gospod Valerijan. Če bi Vi nekoliko estetično čutili, če bi imeli nekoliko občutka za to, kar je naravno, bi mi morali priznati, da ne spadajo tiste parade, ki smo jih pred kratkim tukaj gledali, v Beograd, da so tukaj deplasirane. To se ne vjema s tukajšnjim koloritom, ne s tradicijo, ne z občutki in z vsem življenjem tega naroda; to je nekaj tujega, po sili presajeno na naše grede in duhu naroda nasprotno. (Medklic: Narod je potoval.)

Da, narod je potoval! Že vem, kateri narod je potoval in kako je potoval tisti del naroda, ki je večinoma hodil in moral hoditi za zaslužkom, pa ni imel časa, da bi bil gledal cesarske parade na Dunaju in ceremoniale v Berlinu in Madridu, ampak take reči prinašajo k nam vse drugi ljudje. To, kar je v Avstriji hvalabogu propadlo, kar je v Nemčiji vzel vrag, kar je v Rusiji izginilo, se sedaj prinaša k nam. Saj nimamo na kraljevem dvoru le trioglatih klobukov, nimamo le debelih epolet na oficirskih uniformah, ki so stokrat grše od prejšnjih, dobivamo tudi nemški parademarš, ki spada posebno imenitno na beograški tlak. . . . In pogledajte sedaj nekatere mlade oficirčke, pa jih primerjajte s tistimi starimi častniki, ki so res kaj storili! Tako kakor nekdanj v Avstriji in Prusiji jim noben ovratnik ni dovolj visok, ker mora biti tak, da ne moreš v njem obrniti vratu in da moraš, če hočeš pogledati na desno ali na levo, obračati ves život. (Veslost). Tudi monokle že vidimo in vse tisto šemljenje staroavstrijskih oficirjev, ki so mislili, da postajajo nekakšni aristokrati, če se namaškaradijo in igrajo lutke po kavarnah. (Medklic: To so malenkosti.) Smejete se, mislite da so to res same malenkosti. Bile bi malenkosti, če ne bi to bili simptomi, in simptomi niso malenkostni. (Simptomi česa?) . . . Prav simptomi tiste bolezni, o kateri sem govoril. — (Dalje v prih. »Ljud. Glasu.«)

Razkošnost in beda.

Gospodje, jaz ne bi bil rad pomešan s tistimi, ki bi želeli, da se vse nivelira na ta način, da se potegne vse, kar je višje, dol, in če je en del v blatu, da se vse pomeče v blato. To ni tista ideja enakosti, katero zagovarja socializem, ki ne gre za tem, da bi se tistim, katerim je bolje, godilo enako slabo, kakor tistim, katerim je najhuje, ampak da bo vsem enako dobro. In ta postulat socializma se nikakor ne omejuje le na materialno dobro. Jaz priznavam pravico tudi lepoti in sijaju in celo razkošju. Prav lahko si zamislim demokratično deželo, v kateri je tudi mnogo luksusa, kjer zahteva narod sam sijaj in plemenito razkošnost. Toda dokler je naša dežela v tako žalostnih razmerah, da se dobe ljudje, ki stradajo ne po svoji krivdi, dokler moramo pri vsaki postavki proračuna gledati, kako bi prihranili par dinarjev, dokler imamo tukaj nekoliko tisoč invalidov, katerim dolguje država tisto siromašno podporo, ki jim gre, dokler imamo na tisoče uradnikov, ki jim plačuje država tako malo, da imajo komaj golo življenje, dokler imamo penzioniste, ki jim je država dolžna zahvalnosti za njih prejšnje delo, pa jih vendar ne izdržuje tako, da bi mogli živeti od tega, dotlej je treba z reprezentacijo, s sijajem in razkošnostjo postopati bolj previdno, kot se dela tukaj. Dotlej se za dvor, ki naj bi pomenil neko reprezentacijo, ne bi smelo trošiti toliko, kot je predvideno v tem budžetu, tako ne razumno več od onega, kar je predvideno za potrebne reči.

Proč od ljudstva . . .

Vse se mi zdi, da smo zašli na pot, ki drži daleč proč od dobrih tradicij, v katerih je živel naš narod, zlasti v katerih je živel tisti del našega naroda, okrog katerega se v glavnem družita nova država, torej v katerih je živel srbski narod. Gospodje, tukaj je bil vladar nekdanj nekaj drugega, kot je danes. Včasih je to bil vodja naroda, zlasti vodja v njegovih težkih bojih za osvoboditev. Bil je človek iz naroda, pripadajoč narodu, in beseda »knez« ali »kralj« ni pomenila

ga do socialističnega družabnega reda končno izvršil, tega Marks in Engels nista razmotrivala, pa tudi nista mogla razmotrivati. To nalogo ima naša generacija. »Mi smo«, tako piše Kautsky, »z enim mahom prišli do praga socializma in moremo njegova vprašanja proučavati s pomočjo pojavov sedanosti.« Predstavljanje problemov prehodne dobe, v kateri smo prišli od kapitalističnega do socialističnega svetovnega reda, je naloga, ki jo hoče rešiti Kautsky v svoji knjigi.

Ruski boljševizem je mislil, da more prehod od kapitalističnega do socialističnega načina pridobivanja enostavno in hitro izvršiti. Z nekaj odloki je ukinil imetje kapitalistov in proglasil njihove obrate za državno imetje. Kautsky je že takrat, že v prvih tednih sovjetske republike svaril pred to blaznostjo, ki je mislila, da more na tak mehaničen način ustvarjati nov družabni red. Tedaj mu skoro nihče ni verjel. Smelost ruskega eksperimenta je očarala fantazijo mas. Sedaj, po tej strašni izkušnji ruske žalo-

igre, potem ko se je poizkus takojšnje in nasilne socializacije zadušil v lakoti in v vojni strahoti, najde Kautskega, boljše vizmu ravno nasprotno pojmovanje, več razumevanja.

Kako nastaja družabni red iz kakega prejšnjega, nas lahko uči zgodovina razvoja kapitalizma. Kapitalistični družabni red se ni nikjer vstvaril z dekreti revolucionarne diktature. Kapitalistična podjetja so nastajala v naročju fevdalne gospode, v naročju fevdalne družbe so se vedno bolj razširjala, s tem so sčasoma to fevdalno družbo pretvarjala in jo prisilila, da se je polagoma prilagodila razvijajočemu se kapitalizmu. Meščanska revolucija je mogla fevdalne gospode samo razsvetljati, kjer so zaradi prejšnjega razvoja postajali samo zajedavci človeške družbe, ukinila je fevdalna prava, ko so ta že izgubljala svoja gospodarska opravila. Sličen je, po naziranju Kautskega, prehod iz kapitalističnega družabnega reda. Vedno sviri pred blazno mislijo, češ prehod k novemu načinu produkcije, je samo vprašanje sile;

proletariatu bi bilo samo potrebno, da se polasti sile, da z maloštevilnimi, toda, težkimi udarci uniči kapitalizem in da utemelji socialistično produkcijo. Romantičnemu praznoverju na vsemoč sile, postavi Kautsky marksistično spoznavanje gospodarske neodvisnosti vsega družabnega reda nasproti. Iz tega spoznanja sklepa, da se bo moral proletarijat po osvojitvi politične moči zadovoljiti, da socializira samo nekaj, tehnično in gospodarsko posebno koncentriranih produkcijskih panog — železnice, rudarstvo in težko industrijo. V ostalih produkcijskih panogah bi morala tudi proletarska državna oblast še nekaj časa priznavati kapitalistični način produkcije. In dokler bi bila prisiljena to delati, bi seveda ne smela ovirati kapitalističnih produkcij, kajti od glada bi morali mreti njeni državljani, če bi motila kapitalistično produkcijo, predno bi jo mogla nadomestiti s socialistično. Torej tudi pod vladjo proletariata bo moralo kapitalistično narodno gospodarstvo še nekaj časa obstojati. V tem času se bo samo nekaj posebno

ampak tudi vojaki in tupačam deli vojske in si jemljejo pravice, ki jim absolutno in na noben način ne pripadajo. Tukaj imate fotografijo človeka, ki je bil pretepen. (Medklici Zakaj? Hrup. — Divac: Če ne veste zakaj, vprašajte!) ... Evo zakaj. Nikar se ne razburjajte, dokler ne slišite. (Medklici) ... E. gospodje, ni ga slučaj, v katerem bi bil tepež opravičen. V nobenem slučaju se to ne more trpeti. In dokler imamo batine, imajo ljudje priliko govoriti o naši državi kot barbarski deželi. In ker hočem živeti v tej deželi in nočem, da bi se smela smatrati za barbarsko, zahtevam, da se na pravi temu konec.

Gospodje, vojaki pridejo v pekarno in hočejo kruha. Cena jim ni všeč. Gospodje, meni tudi ni. Povsod je kruh zelo drag. Oni vprašajo, zakaj da je drag in pek jim odgovori, da zato, ker je moka draga. Oni odidejo pa se vrnejo s patrulo in ga enostavno pretepejo. (Medklici: To ni tako: kje je bilo to?) Prav tako je bilo in sicer je bilo v Čakovcu. (Dr. Korun: Evo, potem vam pravijo batinaši, pa se jezite. — Mihaldžić: Če bi mi bili batinaši, ne bi delali toliko hrupa). Da, gospodje, tudi mene boli, če slišim besedo batinaši, ampak vi jim dajete priliko, da tako pišejo in tako govore, dokler podpirate sistem, ki to tolerira, in zaman se razburjate.

Gospodje, kakšna je policija v tej deželi, bi vam moglo pripovedovati veliko slučajev. (Medklici.) Prosim vas, saj misli tukaj vsak drug žandar, da je nekakšen veliki vezir. Vi stopite na peron na neki postaji kjer se prestopa, pa vam pride žandar: »Ajde u restoracijo!« — Vprašam ga, zakaj? — »Ajde u restoracijo, ne pitaj zašto!« — Jaz sem narodni poslanec, ne kričite nad menoj! — Pa se zadere: »Pokažite legitimacijo!« — Pokažem mu legitimacijo, na to se odplazi, pa pride drug žandar. Njega vprašam, zakaj naj bi človek šel v restoracijo, če nima tam nobenega opravka, on pa skomigne: »Tako je ukazano«.

Gospodje, to so znamenja policijskega režima, če žive policijski organi v misli, da je narod le za to tukaj, da jih sluša, pa da ne bi smel niti vprašati za razloge njihovih ukazov. — Če znajo tako postopati napram narodnim poslancem, si lahko mislite, kaj si taki žandarji še le dovoljujejo napram človeku, katerega ne varuje legitimacija, ki mu daje imuniteto.

(Konec prih.)

velikih in posebno važnih produkcijskih panog socializiralo. Toda močna razširjenost energije socializiranih produkcijskih panog, ki jo proletarska državna oblast namenoma pospešuje, bo tem panogam polagoma vedno bolj in bolj pripomogla do večje veljave v splošnem gospodarstvu in bo vedno več produkcijskih panog usposobila za socializacijo. Tako bo končno kot uspeh takega razvoja nastalo socialistično narodno gospodarstvo. To osnovano gospodarstvo, ki urejuje celo narodno gospodarstvo, ne more biti začetek temveč samo sklep tega razvoja. Kautsky se bavi s posameznimi problemi tega prehoda; razpravlja o celem slovtvu o socializaciji, ki je nastalo od l. 1917. Razpravlja o Leninovem boljševizmu, Colejevem združnem socializmu, gospodarstvu Wissela in Neuratha in o gospodarskih napravah Otona Bauer-a. Na posebno zanimiv način pa se bavi s socializacijo poljedelstva. — (Dalje v prihodnjem »Ljudskem Glasu«)

Tedenski pregled.

Nedelja, 30. julija. (Dodatek.) Savez jugoslovanskih pomorščakov odločil na kongresu v Bakru, da pristopi Glavnemu delavskemu savezu Jugoslavije.

Ponedeljek, 31. julija. Anglija zagrozila Grški z oboroženim nastopom, če bo kršila nevtralnost Carigrada. — Italijanske strokovne organizacije izdale proglas za splošno stavko. — Zveza narodov odobri predlog za samostojno židovsko državo v Palestini.

— **Torek, 1. avgusta.** Stavka v Italiji, ki pa radi premalega smisla za organizacijo ni splošna. — Sovjetska vlada dala ameriškim kapitalistom prvo koncesijo za izkoriščanje azbestovih jam v Uralu. — Ogromna stavka v Ameriki se še širi. Parnikom primanjkuje premoga. — V Indiji so izbruhnili novi krvavi upori proti Angležem.

Sreda, 2. avgusta. V Belgradu snujejo v ministrstvu zunanjih zadev jugoslovansko italijanski konsorcij, ki bo gospodoval in izkoriščal Reko. — Grška vlada je sklenila dati maloazijskim okupiranim ozemljem avtonomijo. — Bolgarska vlada prosi medzavezniško komisijo za triletni moratorij pri izplačevanju vojnih dolgov. — Krščanske strokovne zveze v Italiji proglašajo, da se ne priključijo splošni stavki. Klerikalci so začeli zaljubljeni gledati v fašiste. — V vzhodni Prusiji stavke, ker hočejo podjetniki znižati mezde. — Amerika zahteva od Anglije povračilo vojnih dolgov, Anglija je zato pritislila na svoje dolžnike. — Angleško delavstvo je nastopilo za 850 rudarjev, ki čakajo v južnoafriških zaporih na smrtno obsodbo, ker so stavkali.

Četrtek, 3. avgusta. Mizarji v Ljubljani zastavkali. — Razkol v demokratski stranki je popoln. Levica je kupila že svojo tiskarno, prične izdajati svoj list in se bo borila proti koaliciji z radikalci. Priključili se najbrže skupin dr. Trumbića. — Grki so ustavili pohod proti Carigradu. — Izkazalo se je, da so si škandal v Jadranski banki izmislili demokraci, da bi se maščevali nad Kamenarovićem. V Trstu banka zopet posluje.

Petek, 4. avgusta. Ljubljanska podružnica Saveza grafičskih radnikov obvešča, da stopi tiskarniško osebje najbrže v splošno stavko, ker nočejo knjigoveški podjetniki priznati tarifa. — V beograjski zbornici pričetek počitnic. — Princ Jurij je prišel v Belgrad in dal objaviti razna pisma, ki kompromitirajo sedanji režim. — Socialistični kongres v Italiji se odgodi. — V Nemčiji so prijeli dva monarhistična zločinca, ki sta izvršila ponesrečen atentat na socialističnega vodjo Scheidemanna. — Nemško-avstrijske delavske organizacije so napovedale boj alkoholiziranju. V Gradcu so izročili deželnemu predsedniku zahtevo, da izda energične naredbе in prepove točenje alkoholnih pijač tekom sobote ter nedelje.

Sobota, 5. avgusta. Deputacija vseh organizacij državnih uradnikov je izročila ministrskemu predsedniku ultimatum za ureditev plač. V nasprotnem slučaju zapusti uradništvo državno službo. — Stavka v Italiji končana. Fašistovski poročilo izkazuje požgane delavske domove v 42 mestih, med temi so ponovno razbili tiskarno in uradništvo »Avantijske«, glavnega socialističnega glasila. V nekaterih mestih se še nadaljujejo skrajno krvavi boji. — 26. mednarodni rudarski kongres so otvorili v Frankfurtu ob Meni. — De Facta je sestavil novo rimsko

vlado, ki se ne razločuje bistveno od njegove prejšnje. Tvorijo jo demokrati, klerikalci, reformisti in zastopniki desnice razen fašistov in socialistov.

Nedelja, 6. avgusta. Celjski vse-delavski zlet. Število udeležencev cenijo na 15.000. Buržoazija, ki vsak dan znova ponavlja pobožno željo o naši razbitosti, je imela priliko videti, kako nas preko vseh sporov družijo ogromna sila proletaarske skupnosti.

Politične vesti.

+ **Klerikalni** »Novi čas« že od pondeljka ni izšel, ker so starini ustavili mladinom list. S tem je razkol v klerikalni stranki postal dejstvo.

+ **Demokrati** so proti odpravi zlo-glasnega zakona o zaščiti države. »Slov. Narod« z dne 9. t. m. ga zagovarja.

+ **Slovenija** dobi vsega skupaj 26 poslancev in sicer mariborsko volilno okrožje 15 poslancev, ljubljansko deset in mesto Ljubljana s Spodnjo Šiško enega poslanca. V ljubljanskem volilnem okrožju tvorijo volilne okraje sedanja okrajna glavarstva, o volilnih okrajih za mariborsko okrožje bomo poročali prihodnjič.

+ **V Novem Sadu** je pričel izhajati dvakrat na teden list »Vidovdan« kot glasilo jugoslovanskih fašistov. Prva številka je izšla z okvirom državne trikolore. Urednik tega fašistovskega lista je D. Jevđević.

+ **Pašićeva** vlada je v veliki nepriliki, odkar so objavili belgrajski časopisi pisma kraljeviča Jurija, ki jih je le ta pisal vladi, na katera pa ta sploh ni odgovorila. Princ Jurij zahteva zase: 1. da mu dajo v Belgradu primerno stanovanje na razpolago. 2. konje in sploh prevozna sredstva. 3. da mu pismeno zajamčijo, da mu vsega tega ne bodo odvzeli ob prvi priliki in 4. da se mu da apanaža iz kraljeve liste. Princ Jurij je nalašč zaradi tega prišel v Belgrad. Jasno je, da je ta konflikt neljub vladi kakor tudi kralju Aleksandru.

+ **VI. mednarodni kongres** invalidov v Belgradu bodo otvorili 16. septembra in bo trajal do 18. septembra. Kongresa se bodo udeležili delegati iz Amerike, Anglije, Francije, Belgije, Japonske, Portugalske, Italije, Čehoslovaške, Poljske, Romunije in Grške.

+ **Laška** vlada je izvršila vse pravice za razorožitev, tako poročajo iz Italije, kjer divja najhujša državljanska vojna. Papež Pij XI. je izdal proglas, v katerem poziva prebivalstvo k miru. Njegovi proglesi imajo še najmanj odmeva.

+ **Državni pravdnik** Kriljenko je imel pri procesu proti ruskim socialistnim revolucionarjem obširen govor, v katerem je zahteval za vse obtožence smrt na vešalih.

+ **V Moskvi** so otvorili 4. t. m. vse ruski kongres komunistične stranke.

+ **Na Portugalskem** so proglasili za 14 dni obsedno stanje.

+ **Kaj bo povzročila** stavka železničarjev in rudarjev? To vprašanje je zastavil urednik dnevnika »Chicago Tribune«, na kar po svoje odgovarja in modruje. Po njegovem mnenju bo stavka oživila transportacijo na vodi, razvila bo prolalet z motornimi vozovi, uporaba olja kot kurivo se bo povečala in pomnožila se bo električna sila, proizvajana z vodno silo. »Prosveta« socialistično glasilo slovenskega delavstva odgovarja »Tribuni« in pravi: V resnici se bo vse to povečalo in pomnožilo, toda ne zaradi sedanjih stavk železničarjev in rudarjev. Zgodovina nam

ne pripoveduje o stankah nekdanjih voznikov, ki so vozili blago na vozeh do bližnjih pristanov, kjer so blago naložili na jadrenice. Tudi o stankah poštnih postiljonov ni čitati, da so se vršile v starih dobrih časih, ko še niso poznali parne sile. Celo stavke mornarjev so bile skoraj nepoznana reč, ko še parniki niso rezali valov oceanov in tako skročili razdalje med kontinenti. Vsega tega ni bilo, a dobili smo vseeno parnike in železnice. Zakaj? Človeštvo je prišlo do spoznanja, da so taka prometna sredstva boljša kot okorni vozovi, ki so škripali po zaprašenih ali zasneženih cestah, in boljša kot jadrenice, ki so včasih potrebovale do treh mesecev, ako so pihali neugodni vetrovi, da so napravile pot iz Evrope v Ameriko, ali pa iz Amerike v Evropo. Tako pojde tudi z motornimi vozovi, električno silo, ki jo bo proizvajala vodna sila, z oljem kot kurivom in z mnogimi drugimi rečmi, o katerih člankar v dnevniku »Tribune« mogoče še ne sanja, da se izvrše v bodočnosti. Če je pa člankar mislil povedati, da bodo stavke transportnih delavcev neomogočene, kadar bodo prevažali potnike in blago na motornih vozovih, spreminjali vodno silo v električno in rabili naravno olje kot kurivo, se pa člankar zelo moti, in lahko se reče, da bi mu prav nič ne škodilo, če bi si vsak teden odtiral nekaj uric za socialne študije, in prav zanesljivo pride do drugega prepričanja. Dokler bomo imeli take socialne razmere v človeški družbi, kot jih imamo danes, bodo v človeški družbi tudi delavske stavke vsakdanja prikazen. Le preureditev socialnih razmer lahko odpravi stavke, ki pa mora biti taka, da bo služila blagostanju vse človeške družbe, ne pa samo peščici ljudi, ki skuša monopolizirati vse, kar človeška družba potrebuje za svoj obstanek. Zdi se, da člankar zelo nizko sodi inteligenco čitateljev, ker prihaja s takimi sugestijami in čenčami.

Dnevne vesti.

V konsumno prodajalno v Prager-skem so v petek vlomili neznani hudo delci in revno delavstvo okradli za nekaj stotisoč kron manufakture. Policija hudodelcem ni na sledu.

Največja radijska postaja v Franciji. V Saint - Assise so otvorili novo radio-brzjavno centralno postajo. S to napravijo je mogoče istočasno pet do šest brzjavov odposlati v kraje izven Evrope. V eni uri lahko brzjavijo povprečno 30.000 besed. Novi stroji so takoj začeli delovati in proizvajajo obratno intenziteto, ki je štirikrat večja kakor ona, ki jo ima dosedaj največja postaja. 35krat pa je večja, kakor ta, ki jo proizvaja postaja na Eifflovem stolpu. Radiopostaja v Saint-Assise bo prekosila vse radioprejemne postaje na svetu.

V Indiji je vihar popolnoma razdejal mesto Swatu. Nad 10.000 ljudi je zgubilo svoje življenje.

Listnica uredništva. O mizarski stavki v Celju bomo spregovorili v jutrajšnji številki »Napreja«. Sodrugi naj nam oprostite, ker smo bili primorani odložiti več člankov za prihodnjič. Pride vse lepo na vrsto. Sodrugi naj bodo vedno marljivi v dopisovanju, s čimer bo list postajal pestrejši in boljši. Ne delo tedaj za naš delavski tisk!

Ljubljana.

Pisarna »Obnova« stavbinske tvrdke Tönnies v Ljubljani ne zna računati pristojbin bolniške blagajne; tako je isto računala tedensko svojim delavcem

še pred dobrim mesecem in sicer zidarjem in tesarjem in delavcem K 21.20, delavkam in vajencem pa po K 12. Sedaj skozi štiri tedne je pa ista računala in sicer zidarjem in tesarjem po K 40, delavcem po K 80 v, delavkam in vajencem po K 20 tedensko. Pretekli teden je pa naenkrat te pristojbine sledeče računala in sicer pri zidarjih in tesarjih K 22, delavcem po K 17.60 ter delavkam po K 12. Pri zadnjem mezd-nem gibanju stavbinskih delavcev se je vendar določilo zvišanje mezd in sicer zidarjem, tesarjem in predelavcem po K 3.—, delavcem, delavkam in vajencem po K 2.— na uro. Pri sobotnem izplačilu je bilo nekaj zidarjev, tesarjev, delavcev in delavk, ki so bili deležni tega meznega zvišanja le po K 2 oziroma K 1 na uro; pri več kot polovico delavcev in delavk je pa omenjena pisarna na zvišanje čisto pozabila kakor tudi na vse vajence. Toliko v vednost. Gospod Tönnies se je izjavil, da je plačal 30%; mislimo, da gosp. Tönnies ne zna računati, če da na 14 K 1 K zvišanja; to je nekaj čez 7% pa ne 30%. Opozorjamo gospoda delodajalca na to, da znajo tudi delavci računati. (O tem nezaslišanem škandalu bomo še spregovorili, če se razmere ne bodo spremenile. — Op. ured.)

Trine cene v Ljubljani od 1. avgusta dalje. Govedina K 68—70, teletina K 60, svinjina K 100, mešana slanina K 126, kostrunovo meso K 36—40, konjsko meso K 24, 1 kg suhih kranjskih klobas K 180, majhen piščanec K 50, kokoš K 10—120, petelin K 90, liter mleka K 8—12, 1 kg surovega masla K 172, liter starega vina K 28—40, steklenica piva K 13—14, 1 kg belega kruha K 24, 1 kg jabolk K 20, 1 kg hrušk K 24 1 kg krist. belega sladkorja K 70, 1 kg sladkorja v kockah K 80, liter namiznega olja K 100—104, 1 kg soli K 12, 1 kg moke št. 0 K 27, 1 kg bele krušne moke K 23, 1 kg kaše K 24, 1 kg otrobov K 11, 1 kg koruzne moke K 18, q jšenice K 1800, q rži K 1700, q ječmena K 1600, q ovska K 1500, q prosa K 1550, q ajde K 1700, q fižola K 1500, q premoga K 112, m³ mehkih drv K 250, q sladkega sena K 1000, q slame K 600 do 800, komad glavnote solate K 2 do 4 1 kg ohrovtu K 16, 1 kg graha v stročju K 12, 1 kg čebule K 16, 1 kg česna K 24.

Moka za kruh kg po K 22.— se dabi pri mestni aprovizaciji na Poljan-ski cesti št. 15.

Utonil je včeraj popoldne pri kopanju v Gradaščici na Pasjem brodu neki 23letni ključavničarski pomočnik, stanujoč na Tržaški cesti. Trupla dosedaj še niso našli.

Celje.

Obrtna razstava v Celju 12.—22. avgusta 1922. Prejeli smo od Odbora Obrtne razstave v Celju sledeči dopis: Ker vladajo še nejasnosti glede voznih olajšav za Obrtno razstavo v Celju, objavljamo sledeče: Obratno ravnateljstvo juž. žel. kakor tudi ravnateljstvo državnih železnic je dovolilo vozne olajšave za blago in osebe na ta način, da se plača le polovica prevozne cene. Posetniki Obrtne razstave morajo kupiti celi vozni list do Celja, vendar pa ta vozni listek služi tudi za povratek. To velja za one posetnike, ki se izkažejo z belo legitimacijo Odbora Obrtne razstave v Celju. Te legitimacije se dobijo brezplačno na vseh postajah južne železnice kakor tudi pri raznih Obrtnih in trgovskih organizacijah v vseh večjih krajih Jugoslavije. Legitimacije mora pri odhodu prevzeti bla-

gajna dotične železniške postaje s svojim uradnim pečatom, pri povratku na mora na isti, odbor Obrtne razstave potrditi, da je dotična oseba zares obiskala Obrtno razstavo. Vozne olajšave veljajo za dobo od 11. do 23. avgusta 1922. Vstopnice za Obrtno razstavo so štirivrstne. Razstavljalci sami dobijo posebne prezplačne permanentne izkaznice. Za posetnike razstave so izdelane trajne, celodnevne in večerne izkaznice. Trajne izkaznice po Din 15. se dobijo v predprodaji v uradu za pospeševanje Obrti v Prešernovi ulici št. 3 I. nadstr. v Celju in v brivnici g. R. Grobelnika na Glavnem trgu v Celju ter veljajo za celo desetdnevno dobo razstave za poljubno število obiskov razstavnega prostora; smejo jih pa porabljati samo osebe, na koje ime se glasijo. Vsaka zloraba je kaznjiva. Enodnevnne izkaznice se bodo prodajale po Din 5 v razstavnih pisarni, na celjski postaji in pri vstopu na razstaveni prostor ter veljajo samo za enkratni obisk razstave. Večerne izkaznice se prodajajo samo pri vходу na zabavišče vsak dan od 18. popoldne dalje.

Maribor.

Grozna nesreča, radi katere bi kmalu ležalo danes vse mesto v razvalinah, je grozila Mariboru v petek zvečer. V Melju tik nad glavnim kolodvorom in ob carinskem skladišču se nahajajo velika municijska skladišča. Ob enaindvajsetih tistega dne je začela goriti slama okrog vagonov, ki so stali natočeni z municijo ob teh skladiščih. Samo par trenutkov pozneje naj bi zapazili ogenj in samo majhna neodločnost s strani presstrašenega vojaštva ter civilnih ljudi, ki so prihiteli gasiti, bi zadostovala, pa bi sedaj govorili o Mariboru kot o drugem Bitolju. Razumljivo, da se je prebivalstva, ko se je vest z bliskovito naglico raznesla po mestu, polotila panika in da ogorčeno zahteva, naj se vse bodoče nevarnosti preprečijo s tem, da prestavi vojaška oblast usodopolne objekte s kraja, kjer preti tisočim življenjem in milijardnemu imetju grozno zlo. Listi so se tudi že opetovano obrnili do vojaške oblasti, a ni doslej nič zaleglo. Tej brezobzirnosti treba napraviti konec in naše poslance pozivamo, naj ga naredijo!

Nikjer v Mariboru se ne zgodi toliko socialnih škandalov kakor v delavnicah južne železnice. Pred par dnevi se je zopet zgodil slučaj, ki je delavstvo silno razburil in ki bo imel za posledico, da bodo naši zastopniki energično intervenirali. Odpustili so kakih 20 delavcev, češ, da nimajo potrebne kvalifikacije. Nekateri med njimi so v delavnicah zaposleni že nad 4 leta in nihče jim v tem času ni bil zmožen dokazati kake nesposobnosti, kakor jim je tudi sedaj niso dokazali. Jasno je torej, da tičijo drugi vzroki za nastopanje železniške uprave. Pa jih bomo že našli. Vse delavstvo opozarjamo na škandalozni dopis iz Maribora v eni izmed zadnjih »Jugoslavij«. Tam dopisnik direktno zahteva, naj bi uprava odpustila še nove delavce, Nemce, češ, da so ti krivi, če vlada v delavnicah tak pasji režim. Tako razumejo narodni socialci delo za proletarski razred. Ne kapitalist, temveč delavec, ki običajno ni naše narodnosti, radi česar mu je itak prestat neprestane šikane s strani raznih meščanskih krogov in oblasti, ta delavec naj bi bil odgovoren za vse neurednosti — tako kriči narodnosocialna buržoazija! Skoro bi človek začel verjeti, da ima tudi ona svoje prste vmes pri preganjanju železničarskega delavstva s strani njegovih iskoriščevalcev.

Iz stranke.

Poročilo III. okrožne konference KDZ v brežiškem okrožju. V Brežicah se je vršila dne 30. julija okrožna konferenca, kjer so bile zastopane sledeče organizacije: Brežice, Kapele, Čatež, Krška vas, Pišče, Videm in Globoko. Konference se je udeležilo tudi več zaupnikov iz občin kjer še ne obstojajo krajevne organizacije SSJ in KDZ. Obširno poročilo sodelavca Čopiča in M. Umeka so vzeli navzoči z zadovoljstvom na znanje. Če bodo zaupniki resno sebe in svoje znanee dosledno podučevali o socializmu bodo njih obljube postale meso. Pričakujemo, da bo vsak resno izvrševal vse članske dolžnosti, tako da bo vsestransko vzgled tistim, ki jih bo pridobil za trezno delo v organizaciji. Zaupniki širite naš tisk in povečajte naše organizacije, ki nam bodo pomagale k cilju! Ne premišljuje — izvršujte!

Za pojasnila glede volitev v oblastno skupščino naj piše vsak: **Za okrožno tajništvo SSJ in KDZ v Brežicah**, sodrugu Martinu Umeku, Piršenberg 14. p. Globoko pri Brežicah. Zaupniki v krajih, kjer še ne obstojajo organizacije, naj sporočijo okrožnemu tajništvu tekom 14 dni naslove zaupnikov, ki bi bili voljni sodelovati za osvoboditev delavnega ljudstva. — Odhor.

Velenje. Vse podlagajnike krajevne politične organizacije SSJ v Velenju prosim, naj obračunavajo nabrane prispevke redno do 10. vsakega meseca, da obračunamo lahko pravočasno s Pokrajinskim tajništvom. Člani, ki nimajo stika s podlagajniki, poravnajo svoje prispevke lahko pri meni vsak dan v rudniku. Josip Rednak, blagajnik.

Vestnik Svobode.

Šišensko izobražev. društvo »Svoboda«. V četrtek dne 10. t. m. odborova seja. Snov važna. — Predsednik.

Radeče pri Zidanem mostu. Splošna del. izobr. Zveza »Svoboda« podružnica Radeče priredi v nedeljo dne 13. avgusta 1922 ob 15. popoldne na vrtu gosp. Antona Simončiča (Čota) na Hostemžu, 25 minut iz Radeč, vrtno veselico, spojeno s prosto zabavo in domačo godbo na pihala. Za dobro pijačo in jedila kakor za prevoz s čolnom iz Loke čez Savo je preskrbljeno. Vstopnina Din 3 za osebo, čisti dobiček je namenjen za nabavo novih kulis. Prosim vse bližnje podružnice in bratske organizacije za obilno udeležbo. — Odbor.

I. vsedelavski zlet v Celju.

Jugoslavija še ni videla takega delavskega nastopa, kot je bil I. vsedelavski zlet v Celju dne 6. avgusta!

Že na predvečer je oživel Celje. Trboveljska godba, pevsko društvo »Svoboda« iz Maribora in pevsko društvo »Sava« z Jesenic so priredili koncert, ki je zelo dobro uspel. Tudi buržoazija se je udeležila tega delavskega koncerta.

V nedeljo zjutraj smo delali kisle obraze in popolnoma nič nismo bili zadovoljni s svetnikom, kateremu je poverjen vremenski referat. Nebo je bilo prepreženo z lahimi oblaki in naletaval je po malem dež.

Toda tudi slaba volja nas je minula. Če trpiš že stoletja pod kapitalističnim jarmom, če se potiš in ubijaš za druge, ali boš danes, ko je tvoj praznik godrnjal?

Ze zgodaj zjutraj je bilo v mestu zelo živahno. Reditelji-kolesarji so se z lepo okinčanimi kolesi zbirali, istotako zletniki, ki so prišli na predvečer v Celje.

Majhen sprevoz se je pomikal proti kolodvoru k sprejemu izletnikov iz Savinjske doline.

Ko smo se zopet vračali na Glazijo se nam jeburžoazija posmehovala, češ, socialisti, sedaj vidite koliko vas je.

Pri drugem sprejemu so došli Mariborčani, Ptujčani, nekoliko pozneje pa s posebnim vlakom Ljubljancani in Zagrebčani.

Srca so utripala vedno veselejša, ko smo videli, da prihajajo vedno nove skupine s svojimi zastavami. Rediteljski zbor je bil vedno na mestu. Razvil se je mogočen sprevoz, ki je segal od kolodvora pa do Dečkovega trga, kjer se je vršil shod. Tisoče broječa množica je valovila na obsežnem trgu. Na oknih je slonelo celjsko malomeščanstvo in gledalo, kako delavstvo manifestira. Niso bili to kapitalisti, temveč kruhoborci, proletariati je slonel na oknih, ki še misli, da gospod uradnik ni proletarec, da se ne sme pomešati med delavsko maso in povedati, da le težko živi s tem, kar mu bograjska gospoda vrže kot plačo.

Sodr. Koren je otvoril shod. Nato so govorili ss. Bukšeg iz Zagreba, Radošević iz Zagreba, Jakšić iz Sarajeva, Golouh iz Maribora, Bernot iz Ljubljane, Komavli iz Ptuja, Jeram z Jesenic, Cobal iz Zagorja, Krušič iz Trbovelj ter s. Etbin Kristan, ki je v svojem govoru orisal razvoj socialne demokracije v Sloveniji. Pred 25. leti si lahko spravil vso socialno-demokracijo v majhno sobico, danes pa manifestira socialistični proletariati na obsežnem trgu. In to je le majhen del socialističnega proletariata, koliko pa ga je ostalo še doma, ki pa je v duhu na tej delavski manifestaciji.

Vremenski svetnik je videl navdušenje trpinov in je prav polagoma pogajal oblake proti Ljubljani, kjer je razkazovala svojo moč buržoazija.

Po lepo uspelem shodu se je razvil sprevoz, ki je med godbo in petjem korakal po mestu.

Tudi prehranjevalni odsek je izvršil svojo dolžnost. Razdeljeni po skupinah so mogli zletniki zadostiti tudi svojemu želodcu. Cene so bile zmernne.

Ob pol 2. je zopet mrgolelo na Glaziji. Bilo je vedno veselejša. Okoli 3. se je formiral dolg sprevoz, ki se je pomikal proti Teharjem. Od veselicega prostora v Teharjih, pa tja do »Zelenega travnika« se je vil sprevoz, ki je prvokrat združil v sebi vse sužnje...

V Teharjih se je vršila telovadba delavskih enot iz Maribora in Jesenic ter kolesarska dirka itd.

Zabava je bila nepriljena; najveselejše dejstvo pa je, da je proletariati pokazal, da noče slediti zgledom buržoaznih prireditelj, ki morajo playati v alkoholu, temveč je trezno, kakor je prišel, tudi odšel nazaj v Celje. Zletnikov je bilo ca. 12.000.

Cela prireditelj je pokazala vzoren red, disciplino in zavednost.

V Celju smo bili združeni in navduševali smo se za vse lepo, navdušeni smo tudi odšli iz Celja. Razkropili smo se širom Slovenije in Hrvaške, duh celjskega vsedelavskega zleta pa mora ostati v nas tudi sedaj, ko stopamo zopet na delo v svojem kraju.

Celjski zlet je pokazal, da je socialistična misel krepka. Toda še jo moramo poglobiti, še se mora razvijati, če hočemo doseči vstajenje sužnjev.

Gospodarstvo.

Vrednost denarja. 1 dolar velja 84.50 Din, 1 lira 3.86 Din, 100 avstrijskih kron pa 18 par. V Curihu velja 100 naših kron 1.60 švicarski frankov.

Žitni trg. Novosadska produktna borza 5. t. m.: pšenica baška 437.50 Din, banatska nova 437.— Din, koruza baška in novosadska 345.— Din, moka št. 0 587.50 Din za 100 kg. Tendence čvrsta.

Dopli.

Gorje pri Bledu. V nedeljo dne 23. t. m. je v Gorjah alkohol, zopet zahteval mlado žrtev. Vojak Jože Maček, bivajoč na dopustu, se je v nedeljo zabaval s svojimi tovariši po raznih gostilnah. Pozno zvečer je prišel v gostino A. Kržišnika na Fortuni, kjer se je pričelo popivanje. Kot da bi šlo za stvar, Maček je popil 7—8 litrov žganja kar za noredoma, meneč, prej se boste drugi naveličali plačati, kakor jaz piti. Vsled zažitnega alkohola je na svojem stolu zaspal. Neki Pretnar pa mu je s silo odprl usta in mu še žganja vli. Potem ga je s stolom vred vlekel na prsto za bližnji plot, kjer ga je pustil nezvestnega ležati. Drugi dan zjutraj so ga našli mrtvega! Baje brez trakov nasilja! Značilno je to, da je oče kosil okr. glavarstvo v Radovljici za preiskovalno komisijo, ki pa so mu jo odklonili. Oče je o stvari obvestil garnizijsko blast, ki bo dalo truplo izkopati in preiskati. Dovoljujemo si vprašati slavno oblast: ali zakoni in naredbe za naše gostilničarje in žganje sploh ne veljajo. Ker se v tako obilni meri prestopajo in kršijo? Državno pravdnitvo pozivljamo, da celo zadevo temeljito preišče, krivce pa kaznuje! Delavstvo pa opozarjamo na ta slučaj: alkohol je blaneec kapitalizma, ki si želi duševno in telesno onemoglega delavca, da ga tem lažje izkorišča! Delavstvo v Gorjah! Tvoja prva naloga je, da si postaviš delavski dom, kjer se bo vršila tvoja vzgoja in izobrazba brez alkohola!

Šmartno ob Paki. Pri nas imamo že par let »Prodajalno in nakupovalno društvo«, toraj nekakšno konzumno društvo. Seveda je v klerikalnih rokah. Pa to bi se ne bil greh, samo ta bi bilo društvo tudi v dobrih, spretnih rokah. Posebno zadnje čase se množijo pritožbe zoper uslužbence. Kajti edini, ki ima res sposobnost in ki krije društvo kot izučen trg. pomočnik, to je župan (g. Steblovnik). Radi županskih in drugih obilnih poslov res nima časa, da bi tam prodajal blago. Zadnji čas so pa še nastavili nekega »Martina«, gostilničarja in muzikanta, za prodajalca in agitatorja za zidanje »Društvenega doma«, ki ga misli društvo zidati v najbližji bodočnosti. Prosim vas, ljudani, ki ga poznate, ali je res ta človek sposoben za trgovino, ali nima društvo sposobnejšega udeleži? Med ljudstvom se mnogo govori, če se razmere ne zboljšajo, bomo prišli še z mnogimi reči na dan, ki ne bodo baš koristile društvu. Vem, da bodo lopnili po dopisniku tega dopisa, pa povem vam, da ne boste našli pravega. Poslal bi ta dopis kak drug list, pa ker vem, da bi ga ne sprejeli radi ljubega miru, ki naj bi vadal na Paki, moram obrniti se na »Društvo« »Ljudskega Glasu«, da sprejme te vrste. Nisem sovražnik združnega gibanja, naj si bo stranke kakršneoli hoče, ampak red mora biti tudi pri nas. In ni treba, da bi kar najbogatejši bili nastavljeni pri društvu kot prodajalci, kajti večino društva tvorijo mali kmetje in delavci. — Ud od ustanovitve in oster opazovalec.

Razdelitev zemlje.

Italijanski list »Sindacato Operaio« je objavil načrt o rešitvi kmečkega vprašanja, kateri je zbudil veliko pozornost in se pečajo z njim vsi italijanski časopisi.

Pisatelj članka De Ambris sodi, da je načrt v sedanjem zgodovinskem trenutku brez velikih gospodarskih in socialnih preobratov izvedljiv. Po njegovem nazoru naj bi se vprašanje rešilo sledeče:

Zasejana in obdelana zemlja skupno z gozdi in pašniki, z vsemi nepremičninami in za obdelovanje potrebnim orodjem mora postati lastnina naroda.

Sedanji posestniki se odškodujejo z narodnimi obveznicami, katere odgovarjajo vrednosti zemljišča.

Čenitev se izvaja glede na pridelek. Obveznice se izstavijo na ime, ni jih mogoče deliti in ne prodati. Prejeti smejo le v last naroda ali otrokov lastnika.

V dobi tridesetih let plačuje narod na obveznice določen vsoto. Ko preteče trideset let, izgubi obveznica vsako vrednost. Izvzete so le narodne obveznice, izdane za zemljišča občin ali dobrodelnih zavodov, katere ne ugasnejo, marveč se izplačuje nanje obresti v najvišji izmeri 5% kot trajna renta. Razlastiti ni dovoljeno zemljišče, ki jih obdelujejo kmetijske družbe ali lastniki s svojimi rodbinami, dokler obdelujejo sami zemljo. Razlastiti se ne more tudi občinska zemlja, ki se oddaja v najem za obdelovanje in zemlja, katere pripada stanovanjski hiši, toda njen obseg ne sme presegati 5000 m². Razlaščenno zemljišče se prepusti občinam, katere ga razdelijo prizadetim po sledečih skupinah:

- vojni ranjenci in invalidi,
- rodbine v vojni padlih vojakov,
- nekdanji vojak,
- drugi občani.

Pri veleposestvih se daje prednost novim ali že obstoječim zadrugam. Prevzeti del zemlje se ne more izročiti drugemu in se ne sme prodati. Ostane oseba na lastnina in ugasne le, če kmet opusti obdelovanje zemlje, izvzemši v slučaju bolezni, starosti, onemoglosti in če so prizadeti s tem zadržani. Kdor obdeluje zemljišča, bodisi rodbina, družba ali posameznik, mora izpolniti sledeče pogoje:

- plačati mora letno najemnino,
- obdelovati mora zemljo po določilih tehničnega urada, da donaja kolikor mogoče velik pridelek,
- del zemljišča se mora obdelati v korist socialno gospodarskega ravnotežja, četudi pridelek ne nese veliko,
- lastniki takih zemljišč morajo vsi šiti vojaško službo.

Ce kdo ne izpolnjuje pogojev, izgubi vse pravice in postanejo zemljišča zopet lastnina naroda.

Najemnina se določa po sledečih načelih:

- predvsem se upoštevajo plačevati pri-
vatnim bivšim lastnikom določene vsote,

Kranjske tvornice »TITAN«
Kamnik pri Ljubljani, sprejmejo

več ključavničarjev
in enega kleparja

za tovarniško delo takoj ali
pozneje v trajno, dobro plačano
službo.

b) preostanki se razdele med državo in občino. Za izvedbo depozitnih in kreditnih operacij se mora ustanoviti narodna kmetijska banka.

Po svetu.

— Draginja v Nemčiji. Številka indeksa velike trgovine, ki jo je izdal državni statistični urad za leto 1922 kaže skoro stokratno podraženje cen v veliki trgovini. Nasproti juniju je nastopilo zvišanje cen za 41.6 odstotkov, nasproti juliju prejšnjega leta pa za 598 odstotkov, torej za sedemkrat toliko. Indeks za uvozno blago se je zvišal za 46.2 odstotkov, indeks za tuzemsko blago pa za 40.3 odstotkov.

— Pariz mednarodno torišče profiterjev. Milijoni stradajo po širnem svetu. V Avstrijski republiki stane kilogram moka dva tisoč kron! Deteta umirajo gladu, matere se prodajajo, da kupijo kruha svojim gladnim otrokom, tam v Parizu se pa zabavajo bogati postopači, ki nimajo drugih zaslug za človeško družbo, kot da so v vojnem času navijali cene navzgor in plenili vsak svoje ljudstvo. Iz vseh krajev prihajajo profiterji in njih hčere in žene v Pariz, da tam zapravijo denar v razuzdanem in neumnem uživanju, katerega so odvzeli ljudstvu. Ako pride navadni človek v Pariz in si ogleda te profiterje od bliže, misli, da je zašel v veliko blaznijo z ogromnim vrtom, v katerem se svobodno gibljejo norci. Koncem minulega meseca so se vršile konjske dirke na Longchampsu. Zbrala se je družba »finih« dam, ki so pohajale v obleki metuljev. Poleg njih so stali profiterji v najbolj bedastih nošah. Okoli lože, ki stane tisoč frankov so se drenjali ti troje v človeški družbi in držali velike zavitke bankoveev v svojih rokah, da stavijo, kdo zmaga pri dirki in dobi prvo darilo. Neki gizdali je prišel na dirkališče z obritimi obrvi, okoli členov na nogah in rokah je imel verižice, na katerih so se lesketali safirji. Njegov obraz je bil pobarvan. Hodil je gorindol pred ložami prvega razreda, da obrne naše pozornost in da ga drugi gizdavi postopači in nališpane lenuhinje občudujejo kot »najlepšega« človeka na svetu. Med tem ko si mučijo nos in dan svoje mozgane, kako bi zapravili več denarja, da obrnejo pozornost naše in da veljajo med lenuhi in lenuhinjami za lepe, dela na milijone in milijone pridnih delavcev v zatohlem in duhamorečem zraku v tovarnah in rudnikih, pri žarečih plavžih in drugih podjetjih, tvegajoč vsak dan svoje življenje. Milijoni in milijoni delajo na polju, da za te trote ne zmanjka živež in da lahko hito od uživanja do uživanja. Vpričo takih družabnih slik se najdejo ljudje, ki imajo bogum trditi, da imamo najboljši gospodarski sistem pod solncem in da nikdar ne bo uveden boljši gospodarski sistem na svetu, ali pa ljudje, ki zavijejo oči proti nebu in pravijo s sladkimi in priljubljenimi glasom: »To je božja volja.«

Gospodinje!

Ali zahtevate pri trgovcu

testenine

„PEKATETE“?

So najboljši in najodličnejši izdelek te vrste; zato jih zahtevajte povsod.

LEPOTA

kože, obraza, vratu, rok, tako kakor tudi lepa rast las, se morejo samo skozi razumno nego lepote do-
seči. Tisočera pripoznanja so dospela od vseh de-
žel sveta za lekarnarja Fellerja:

„ELSA“ LILJNO MLEKO NILO najbolje blago, najfinije »milo lepote«; 4 kosi z zamotom in poštino 120 K.

„ELSA“ OBRAZNA POMADA odstrani vsako nečistočo kože, solnčne poge, zajedance, nabore, i. t. d., naredi kožo mehko rožnato-belo in čisto; 2 porcelanasta lončka z zamotom in poštino 80 K.

„ELSA“ TANGUCHINA POMADA ZA RAST LAS krepki kožo glave, preprečuje izpadanje, lomljenje in cepanje las, zaprečuje prhut, pre-
rano osivelost i. t. d. 2 porcelanasta lončka z zamotom in poštino 80 K.

PRODAJALCI ako naročijo najmanj 12 kosov od jednega predmeta dobijo popust v naravi.

RAZNO: Liljno mleko 24 K; Biskomaz 10 K; naj-
finije Hega-puder Dr. Klugera v velikih original-
nih skatulah 40 K; najfinije Hega zobni prašek
v patent skatulah 40 K; puder za gospe v vrečkah
8 K; zobni prašek v skatulah 12 K; v vrečkah 8 K;
Sachet dišava za perilo 12 K; Schampoon za lase
8 K; rumenilo 12 listkov 48 K; najfiniješ parum
po 48 in 60 K; Močna voda za lase 80 K. Za te
razne predmete se zamot in poština posebej računa.

EVGEN V. FELLER, lekarnar, STUBICA
donja Elsatrg št. 358. Hrvaško.

RAZNO PERILO

za dame, gospe in deca priporoča trdika

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Nosni trg 10.

Izdajatelj: Zvonimir Bernot (v imenu pokr. odb. SSJ).
Odgovorni urednik: Anton Podbevšek.
Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

POTNIKI V AMERIKO!

UNITED-AMERIKAN-LINES-INC.

prevaža potnike z najnovejšimi brezoparniki preko:
HAMBURGA SOUTHAMPTONA CHERBOURGA v NEW-YORK.

Vozne liste ter vsa potrebna pojasnila izdaja:
SIMON KMETEC, zastopnik za Slovenijo,
Ljubljana, Kolodvorska ulica 20.

Velika zaloga! Cenik zastonj!
Trgovina z pohištvom
Karl Preis, Maribor,
Stolni trg (Domplatz)
Najboljša in najcenejša pri-
ložnost za nakup
pohištva
za delavce in železničarje.
Solidna postrežba! Nizke cene!

Nikak strup! Nikaka kemična kislina
kislina!

Garantirano pristni
na **namizni kis** na
debelo! drobno!
prodaja najmodernejša automa-
tična kisova tovarna
FELIKS SCHMIDL,

Maribor, Koroška cesta 18.

Vsaka hišnja gospodinja, ki skrbi za
zdravje svoje družine, zahtevaj povsod
samo pristni SCHMIDL-KIS.

Na prodaj krasna vila

v lepi legi, 3 orale sadnega vrta,
vse v dobrem stanju. Več pove
Josip Sturm v Sesterzah,
p. Ptujška gora.

Modele čevljev

v celih serijah iz lepenke, po
modernih kopitnih oblikah ali
amerikanskih oblikah izrezane,
dobavlja za tovarne obuval in
čevljarje. Apartne, elegantne
oblike. Velikanska izbira novitet
za vsako sezijo.

Zgornje dele

izdelujem iz materiala dopo-
slanega mi od naročnika, prvo-
vrstno, hitro in po ceni. Po-
sebna delazmožnost v monti-
ranju zgornjih delov za

tovarne obuval.

Nakup, reparatura in prodaja
čevljarških strojev.

Zahtevajte prospekte od
Ralph F. Richter,
Subotica VI.

Poučevanje

v vseh strokah, moderne, meha-
nične izdelave obuval. Zahte-
vajte prošpekt.

OBRTNA NAZNANILA.

... Prva mariborska ...
delavska pekarna v Mariboru,
Tržaška cesta št. 38, tel. 324,
priporoča
dober kruh in žemlje.

Prva produkt. zadruga krojačev
Maribor, Ruška cesta 5
priporoča obleke za moške in
ženske po zmernih cenah in
dobre kakovosti.

Gostilna LJUDSKI DOM

Maribor
Ruska cesta št. 7
priporoča

izborna kuhinjo in pijačo.

... M. BRUNO MILJANIČ ...
tovarna končar in slaščičarna
najnižje cene in vsak čas sveže blago.
Maribor, Tržaška ulica 4.

Velike zalogo špecerijskega in manufakturnega blaga

(zadnje novosti) priporoča svojim članom

Konsumno društvo za Slovenijo

Poštni predal št. 13.
Telef. int. št. 178.

Ljubljana.

Pošt. ček. rač. 10532.
Brz. posl. „Kodes“ Ljubljana.

Centrala: Ljubljana VII, Žibertova ulica št. 269.

Podružnice: Ljubljana: Kolodvorska cesta št. 56, Sodna
ulica št. 4, Bohoričeva ulica št. 12, Trnovo,
Rožna dolina, Glince; dalje: Celje, Štore, Ro-
gatec, Radeče, Poljčane, Borovnica, Litija,
Kamnik, Tržič, Radovljica, Gorje, Kor. Bela,
Sava, Jesenice, Mojstrana, Kr. gora, Ljubno,
Pragersko, Ptuj, Maribor, Ribnica na Pohorju,
Fala, Sv. Lovrenc na Pohorju, Guštanj, Pre-
valje, Leše, Mežica, Črna I., Črna II.

**Somišljeniki: Le v prodajalnah svojih zadrug
kupujete vedno najbolje in najceneje!**

Pristopnina K 10. Kdor še ni član, naj pristopi! Delež K 200.

„SLOGRAD“

slovenska gradbena
in industrijska d. d.

Tekoči račun pri Slovenski eskomptni banki v Ljubljani.
Telefon interurban 180.

Tehnična pisarna v tovarni KERSIC, Spodnja Šiška, Ljubljana.

oooooooooooo

Izvršuje: stanovanjske hiše, trgovska poslopja, moderne
industrijske zgradbe, betonske in železobetonske kon-
strukcije in vse vrste vodnih naprav na podlagi 25 letnih
izkušenj. — **Specijaliteta:** železobetonske cevi za vodne
naprave in vodovode.

oooooooooooo

Zastopa: Paterjt dr. inž. Emperger-a za izvrševanje kon-
strukcij iz armiranega betona z litiželeznimi vložkami za
visoke tlačne napetosti [kakor pri skladiščih, „silo“ mo-
stovih in podobno]. **Izdeluje:** vse vrste tehničnih projek-
tov in statičnih proračunov.